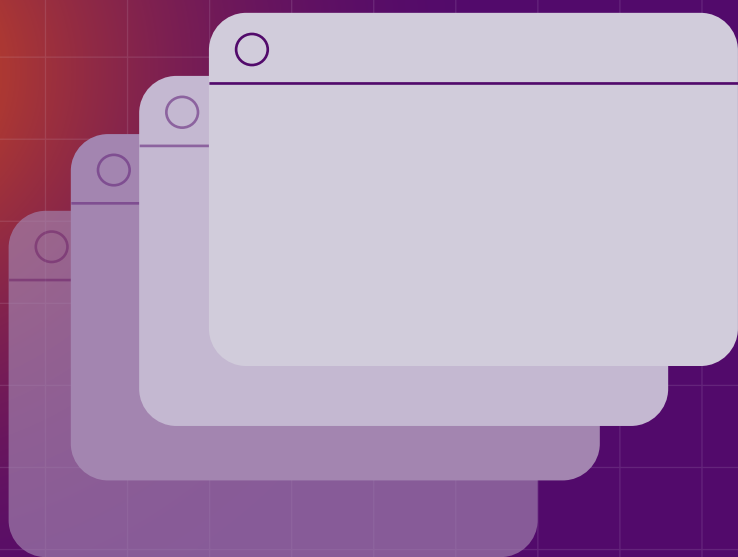

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΑ ΣΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΚΑΙ
ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2024

Χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, οι απόψεις και οι γνώμες που εκφράζονται είναι αποκλειστικά του/των συγγραφέα/ων και δεν αντανακλούν κατ' ανάγκη τις απόψεις και τις γνώμες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (ΕΑΚΕΑ). Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε ο ΕΑΚΕΑ μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι γι' αυτές.

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ:

Virginia Dalla Pozza
Επικεφαλής συγγραφέας

Maria João Faustino
Επιστημονική συμβολή

Iliana Balabanova
Πρόεδρος της EWL

Yvonne Redín
Γραφικός σχεδιασμός

Mary Collins
Γενικός Γραμματέας του EWL

**Laura Kaun, Irene Rosales,
Alexia Fafara, Veronica
Zaboia, Maria João Faustino**
Συντελεστές

Veronica Zaboia
Συντονισμός του έργου

Funded by
the European Union

EUROPEAN WOMEN'S
LOBBY
EUROPEEN DES FEMMES

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

AI Τεχνητή νοημοσύνη	EIGE Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων	SDGs Στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης
CoE Συμβούλιο της Ευρώπης	EPRS Υπηρεσία Ερευνών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου	TF VAW Βία κατά των γυναικών που διευκολύνεται από την τεχνολογία
CV Βία στον κυβερνοχώρο	EWL Ευρωπαϊκό Λόμπι Γυναικών	TFV Βία που διευκολύνεται από την τεχνολογία
CVAW Βία στον κυβερνοχώρο κατά των γυναικών	FRA Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα θεμελιώδη δικαιώματα	UN Ηνωμένα Έθνη (ΟΗΕ)
CVAWG Βία στον κυβερνοχώρο κατά των γυναικών και των κοριτσιών	GBV Βία με βάση το φύλο	VAW Βία κατά των γυναικών
DSA Νόμος για την ψηφιακή υπηρεσία	GREVIO Ομάδα εμπειρογνομώνων για τη δράση κατά της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας	VLOPs Πολύ μεγάλες διαδικτυακές πλατφόρμες
DSC Συντονιστής ψηφιακών υπηρεσιών	ICT Τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνιών	VLOSEs Πολύ μεγάλες online μηχανές αναζήτησης
DV Ενδοοικογενειακή βία	IPV Βία μεταξύ συντρόφων	VRD Οδηγία για τα δικαιώματα των θυμάτων
ECHR Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων		

Η βία κατά των γυναικών (CVAW) αποτελεί εκδήλωση της κυριαρχίας και της άνισης εξουσίας των ανδρών επί των γυναικών, με σκοπό να φιμώσουν τις φωνές τους, να ελέγξουν τη ζωή, το σώμα και τη σεξουαλικότητά τους και να τις κρατήσουν στη θέση τους.

Η ανδρική βία VAW πρνει πολλές μορφές και αποτελεί μέρος μιας συνέχειας βίας ενσωματωμένης στην πατριαρχική κοινωνία. Δεν υπάρχει ούτε μία χώρα στον κόσμο όπου οι γυναίκες και τα κορίτσια να είναι απαλλαγμένες από την ανδρική βία και ούτε ένας τομέας στη ζωή οποιασδήποτε γυναίκας όπου να μην είναι εκτεθειμένη στην απειλή ή την πραγματικότητα πράξεων ανδρικής βίας.

Ο ψηφιακός κόσμος/κουλτούρα δεν αποτελεί εξαίρεση σε αυτόν τον κανόνα. Τα στοιχεία που παρέχονται από το EIGE¹ εκτιμούν ότι μία στις δέκα γυναίκες έχει ήδη βιώσει μια μορφή βίας στον κυβερνοχώρο από την ηλικία των 15 ετών.

Η αναζήτηση δικαιοσύνης για την καταπολέμηση της διαδικτυακής βίας απαιτεί ισχυρά διεθνή νομικά και πολιτικά μέτρα, καθώς ο εικονικός χώρος δεν γνωρίζει γεωγραφικά σύνορα. Χρειάζεται μια ολιστική προσέγγιση που να περιλαμβάνει νομικά εργαλεία για την πρόληψη της βίας στον κυβερνο-

χώρο (CV) και την αποτελεσματική προστασία των θυμάτων, τη λογοδοσία των τεχνολογικών (tech) εταιρειών, καθώς και συντονισμένες απαντήσεις για την αμφισβήτηση του σεξισμού και των πολιτισμικών προτύπων σχετικά με την κυριαρχία των ανδρών έναντι των γυναικών. Πρέπει επίσης να αντιμετωπιστεί η βιομηχανία πορνό. Δεν είναι ποτέ ευθύνη των γυναικών να αποτρέψουν την ανδρική VAW.

Το παρόν έγγραφο αποτελεί σύνοψη της έκθεσης του Ευρωπαϊκού Λόμπι Γυναικών (EWL) "Έκθεση για την ηλεκτρονική βία κατά των γυναικών: Policy Overview and Recommendations", η οποία είναι διαθέσιμη στα αγγλικά.

Η έκθεση εντάσσεται στην αποστολή, το όραμα και τις αρχές του Ευρωπαϊκού Λόμπι Γυναικών (EWL): τα δικαιώματα των γυναικών είναι ανθρώπινα δικαιώματα, αλληλεγγύη, αυτονομία, συμμετοχή και ένταξη.

ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Σε συνέχεια της έκθεσης [#HerNetHerRights](#) του 2017 και του [Resource Pack](#)² η παρούσα έκθεση έχει ως στόχο να παράσχει συστάσεις προς τους φορείς χάραξης πολιτικής και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς για την αντιμετώπιση της βίας στον κυβερνοχώρο κατά των γυναικών (CVAW).

Η έκθεση έχει **πέντε κύριους στόχους**:

- Παροχή πληροφοριών σχετικά με το CVAW και τα βασικά χαρακτηριστικά του.
- Εξέταση του νομικού και πολιτικού πλαισίου σχετικά με την CVAW σε διεθνές, EU και εθνικό επίπεδο,
- Προσδιορισμός των βασικών προκλήσεων στον τομέα αυτό,
- Επιλογή παραδειγμάτων καλών πρακτικών για τον τρόπο αντιμετώπισης της CVAW,
- Διατύπωση συστάσεων προς τα θεσμικά όργανα της EU και τα κράτη μέλη για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της CVAW.

Η έρευνα στην οποία στηρίζεται η παρούσα έκθεση πραγματοποιήθηκε κατά την περίοδο Μαρτίου-Μαΐου 2024- χρησιμοποιήθηκαν οι ακόλουθες ερευνητικές μέθοδοι:

- **Έρευνα γραφείου:** η εμπειριστατωμένη έρευνα γραφείου κάλυψε ένα ευρύ φάσμα υλικού, συμπεριλαμβανομένων μελετών, εκθέσεων, άρθρων, ιστότοπων, βάσεων δεδομένων και έργων σχετικά με τη CVAW που εκδόθηκαν από διεθνείς, EU και εθνικούς φορείς.
- **Νομική και πολιτική ανασκόπηση:** διεξήχθη λεπτομερής ανασκόπηση των νομικών/πολιτικών εγγράφων σε ευρωπαϊκό, διεθνές και εθνικό επίπεδο, προκειμένου να καταγραφούν τα νομοθετικά και πολιτικά μέσα που ενδέχεται να έχουν εφαρμογή στην CVAW.
- **Διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη:** για την περαιτέρω διερεύνηση συγκεκριμένων θεμάτων της έκθεσης, ζητήθηκε η γνώμη πέντε βασικών ενδιαφερόμενων μερών από διαφορετικές κατηγορίες (ακαδημαϊκοί φορείς, ιδρύματα, NGOs).

ΒΙΑ ΣΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ (CVAW)

Η βία στον κυβερνοχώρο (CV) είναι η χρήση των διαδικτυακών τεχνολογιών και των τεχνολογιών επικοινωνίας για την πρόκληση, τη διευκόλυνση ή την απειλή βίας κατά ατόμων.³ Οι ορισμοί της CV ποικίλλουν σημαντικά όχι μόνο μεταξύ των χωρών αλλά και μεταξύ των βασικών παραγόντων στον τομέα αυτό, με αποτέλεσμα να υπάρχουν διαφορετικές ορολογίες και μεθοδολογίες για τη μέτρησή του. Η βία στον κυβερνοχώρο κατά των γυναικών (VAW) είναι μια **μορφή βίας με βάση το φύλο**.⁴ Τα στοιχεία δείχνουν ότι το CV έχει **σαφή διάσταση φύλου**: οι γυναίκες είναι πιο πιθανό να βιώσουν μοναδικές μορφές έμφυλης βίας σε ψηφιακά περιβάλλοντα, αντανακλώντας ένα παρόμοιο πρότυπο με τη βία κατά των γυναικών (VAW) στον κόσμο εκτός σύνδεσης.⁵ **Το CV έχει τις ρίζες του στο ίδιο πλαίσιο της ανισότητας των γυναικών όπως και η VAW εκτός σύνδεσης**.⁶

Οι ψηφιακοί χώροι ενισχύουν και εντείνουν τις **συστημικές διαρθρωτικές ανισότητες μεταξύ των φύλων**, καθώς και τα πρότυπα επιβλαβούς ανδρισμού που οδηγούν σε όλες τις μορφές VAW.⁷

Σύμφωνα με τη Συμβουλευτική Επιτροπή για τις Ίσες Ευκαιρίες για Γυναίκες και Άνδρες,⁸ και σύμφωνα με το EWL, η ΒΚ αποτελεί μέρος μιας **συνέχειας της** BAB-δεν υφίσταται στο κενό, αλλά απορρέει και συντηρεί πολλαπλές μορφές βίας

εκτός σύνδεσης.⁹ Πράγματι, η βία στο διαδίκτυο και η βία εκτός σύνδεσης συχνά συνδέονται ή/και αλληλοδιαπλέκονται.¹⁰

Παρόλο που η βία εκτός σύνδεσης είναι εξίσου επιβλαβής με τη βία εκτός σύνδεσης, **έχει ορισμένα ειδικά χαρακτηριστικά που τη διακρίνουν από άλλες μορφές βίας και την καθιστούν ιδιαίτερα επικίνδυνη. Έχει ευρεία εμβέλεια, μετάδοση και ταχύτητα**, γεγονός που καθιστά δύσκολο τον έλεγχο του είδους των πληροφοριών που διαδίδονται με ψηφιακά μέσα. Η **αυξημένη ανωνυμία** που προσφέρουν οι ψηφιακοί και εικονικοί χώροι επιτρέπει στους χρήστες να συμπεριφέρονται ατιμώρητα. **Είναι δύσκολο να εξαλειφθεί** και, ως εκ τούτου, **επανατραυματίζει** τα θύματα.

Οι δράστες μπορεί να είναι σύντροφοι ή πρώην σύντροφοι των θυμάτων, μέλη της οικογένειας, φίλοι ή ανώνυμα άτομα. **Οι επιπτώσεις της CVAWG μπορεί να είναι εξίσου σοβαρές με τη βία εκτός σύνδεσης**.¹¹ Τα θύματα συχνά αποσύρονται από την ψηφιακή σφαίρα, αποσιωπούνται και απομονώνονται και χάνουν ευκαιρίες να χτίσουν την εκπαίδευσή τους, την επαγγελματική τους σταδιοδρομία και τα δίκτυα υποστήριξής τους.¹²

ΚΥΡΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ CVAW

Στην έκθεση παρουσιάζονται οι κύριες μορφές CVAW, οι οποίες δεν θα πρέπει να θεωρηθούν ως ξεχωριστές κατηγορίες, καθώς κάθε μορφή CV συνδέεται με άλλες μορφές, τόσο εκτός όσο και στο διαδίκτυο, σύμφωνα με την έννοια της συνεχούς βίας. Η έκθεση αναγνωρίζει το γεγονός ότι οι μορφές βίας στον κυβερνοχώρο βρίσκονται σε συνεχή εξέλιξη, λαμβάνοντας υπόψη το ταχέως εξελισσόμενο ψηφιακό περιβάλλον.

Πιο διαδεδομένες μορφές:

Τα δεδομένα σχετικά με τις πιο διαδεδομένες μορφές του CV ποικίλλουν από μελέτη σε μελέτη, ανάλογα με τη μεθοδολογία και τη γεωγραφική περιοχή που εξετάζεται, καθώς και τους ορισμούς του CV που χρησιμοποιούνται. Παρ' όλα αυτά, φαίνεται ότι η διαδικτυακή παρενόχληση, η **διαδικτυακή παρακολούθηση**, η **μη συναινετική κοινοποίηση προσωπικού υλικού και η ρητορική μίσους** είναι οι πιο διαδεδομένες μορφές.¹³

Όλο και πιο απειλητικές μορφές:

Μεταξύ των διαφόρων μορφών, η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης (AI), της εικονικής πραγματικότητας και των διαδικτυακών παιχνιδιών έχουν γίνει όλο και πιο απειλητικές για τις γυναίκες. Η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης έχει συμβάλει στην κατακόρυφη **αύξηση των ψηφιακών σεξουαλικών πλαστογραφιών (γνωστών ως "deepfakes")**.¹⁴ Όπως αναφέρεται στη μελέτη της EPRS για το 2021, τα εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης για τη δημιουργία ψηφιακών σεξουαλικών πλαστογραφιών αναπτύσσονται ραγδαία και γίνονται

φθηνότερα, πιο εξελιγμένα και προσιτά στους χρήστες μέρα με τη μέρα.¹⁵ Η έκθεση Global Risks Report 2024 του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ¹⁶ κατέταξε την παραπληροφόρηση, η οποία καθοδηγείται κυρίως από τα "deepfakes", ως τον σοβαρότερο παγκόσμιο βραχυπρόθεσμο κίνδυνο που αντιμετωπίζει ο κόσμος τα επόμενα δύο χρόνια.

Η έμφυλη διάσταση του φαινομένου είναι καλά τεκμηριωμένη. Οι σεξουαλικές ψηφιακές πλαστογραφίες στοχεύουν σχεδόν αποκλειστικά σε γυναίκες.¹⁷ Πράγματι, η πλειονότητα των deepfake βίντεο που κυκλοφορούν σήμερα στο διαδίκτυο περιέχουν σεξουαλικές εικόνες γυναικών. **Έχει υπολογιστεί ότι το 90% έως 95% όλων των "deepfakes" αφορά υλικό που απεικονίζει γυμνό ή σεξουαλικά σαφείς δραστηριότητες**¹⁸ η **συντριπτική πλειονότητα αυτών των "deepfakes" (90%) αφορά γυναίκες**.¹⁹

Ομοίως, η τεχνολογία 3D animation είναι όλο και περισσότερο σε θέση να παράγει βίντεο με παρόμοια ποιότητα με την τεχνολογία "deepfake" που βασίζεται στην τεχνητή νοημοσύνη.²⁰ Ορισμένα προγράμματα "deepfake" συνδυάζουν ακόμη και την παραγωγή εικόνων TN και την τρισδιάστατη εμπύχωση- πιο αξιοσημείωτες είναι **οι τεχνολογίες avatar** που εμπυχώνουν τρισδιάστατα μοντέλα του κεφαλιού ή ολόκληρου του σώματος ενός ατόμου. Η χρήση τρισδιάστατων avatars έχει εξαπλωθεί στο metaverse, όπου **έχει αυξηθεί ο αριθμός των ενοχλητικών περιγραφών γυναικών που δέχονται σεξουαλική επίθεση και παρενόχληση από τρισδιάστατα avatars**.²¹ Ομοίως, καθώς όλο

Η "**ανδρόσφαιρα**" είναι ένα δίκτυο διαδικτυακών αντρικών κοινοτήτων που υπερασπίζονται διάφορα δικαιώματα και συμφέροντα των ανδρών.

και περισσότερες γυναίκες εντάσσονται σε **διαδικτυακές κοινότητες παιχνιδιών**, αναφέρουν ότι βιώνουν υψηλά ποσοστά σεξουαλικής παρενόχλησης στο διαδίκτυο. Οι διαδικτυακές κοινότητες παιχνιδιών θεωρούνται ως ένα από τα **πιο άδικα διαδικτυακά περιβάλλοντα για τις γυναίκες**.²²

Μακρο-μορφές:

Παρόλο που οι μορφές της ΑΠΑ είναι πολυάριθμες και ορίζονται διαφορετικά από χώρα σε χώρα και ενδιαφερόμενους φορείς, μπορούν να προσδιοριστούν ορισμένες **μακροκατηγορίες** CVWA. Πρόκειται για αυτές που καλύπτονται από την πρώτη ευρωπαϊκή οδηγία για την ΕΠΒ που εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2024: μη συναινετική κοινοποίηση οικείου ή χειραγωγημένου υλικού, διαδικτυακή παρακολούθηση, διαδικτυακή παρενόχληση και διαδικτυακή υποκίνηση σε βία ή μίσος.

Πρόσθετα έντυπα:

Η έκθεση παρέχει περιγραφή των πρόσθετων μορφών CV (π.χ. google bombing, sealioning κ.λπ.). Ο κατάλογος δεν είναι εξαντλητικός, δε-

δομένου ότι νέες μορφές συνεχίζουν να εμφανίζονται με την αύξηση της ψηφιοποίησης και τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας. Μεταξύ αυτών των πρόσθετων μορφών περιγράφονται η "**ανδρόσφαιρα**" και η πορνογραφία.

Η "**ανδρόσφαιρα**" είναι ένα δίκτυο διαδικτυακών αντρικών κοινοτήτων που υπερασπίζονται διάφορα δικαιώματα και συμφέροντα των ανδρών, ενώ παράλληλα προωθούν μισογυνιστικές ιδεολογίες, αντιφεμινιστικές και σεξιστικές πεποιθήσεις. Κατηγορούν τις γυναίκες και τις φεμινίστριες για όλα τα προβλήματα της κοινωνίας. Πολλές από αυτές τις κοινότητες ενθαρρύνουν τη δυσαρέσκεια ή ακόμη και το μίσος προς τις γυναίκες και τα κορίτσια.²³ Η πορνογραφία προωθεί επιζήμια στερεότυπα στην απεικόνιση των γυναικών. Η παραγωγή και η πώληση πορνογραφίας συνεπάγεται και ενθαρρύνει τη ΒΙΑ και παίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των αντιλήψεων των ανδρών και των γυναικών για τις σχέσεις. Εκτός αυτού, η πορνογραφία καθιστά τη βία "**σέξι**". Τα στοιχεία δείχνουν ότι τα κράτη με υψηλότερα ποσοστά κυκλοφορίας πορνογραφικών περιοδικών έχουν υψηλότερα ποσοστά βιασμών.²⁴

ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗ

Η **έλλειψη συμφωνημένων ορισμών** για το βιογραφικό σημείωμα και μεθοδολογιών για τη **μέτρησή του καθιστά ιδιαίτερα δύσκολη την εκτίμηση της έκτασης του προβλήματος.**²⁵

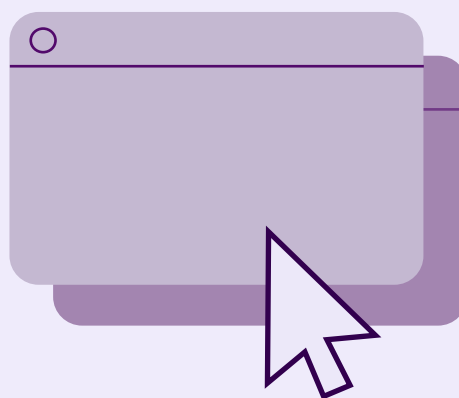
Παρά τα κενά και τις διαφορές στις μεθοδολογίες, **έχουν γίνει ορισμένες προσπάθειες για τη μέτρηση του CV τόσο σε διεθνές όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.**

Σε **διεθνές** επίπεδο, μια παγκόσμια έκθεση²⁶ η οποία συνθέτει τα αποτελέσματα ερευνών σχετικά με την ηλεκτρονική βία, από το 2018 και μετά, εκτιμά ότι μεταξύ 16-58 % των γυναικών έχουν βιώσει CVAW. Ομοίως, η Economist Intelligence Unit διαπίστωσε ότι το 38% των γυναικών έχουν προσωπική εμπειρία διαδικτυακής βίας και το 85% των γυναικών που περνούν χρόνο στο διαδίκτυο έχουν γίνει μάρτυρες ψηφιακής βίας κατά άλλων γυναικών.²⁷

Η **σοβαρή έλλειψη δεδομένων και ερευνών σχετικά με τις CVAW αποτελεί μείζον ζήτημα και σε επίπεδο ΕΕ.** Κάποιες προσπάθειες για την καταγραφή της επικράτησης ορισμένων μορφών CVAW γίνει από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) ήδη από το 2014 και το 2019.²⁸ Η έρευνα του FRA του 2019²⁹ διαπίστωσε ότι το 13% των γυναικών είχαν υποστεί παρενόχληση στον κυβερνοχώρο κατά την προηγούμενη πενταετία. Άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία προέρχονται από την έρευνα του 2021 της HateAid.³⁰ Στην έρευνα ρωτήθηκαν 2.000 άτομα ηλικίας 18 έως 80 ετών από όλες τις χώρες της ΕΕ σχετικά με τις εμπειρίες

τους από την ψηφιακή βία. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι: το 50% των νέων ενηλίκων (18-35 ετών) στην ΕΕ επηρεάζεται από το μίσος στο διαδίκτυο- το 30% των γυναικών σε όλη την ΕΕ φοβούνται ότι ψεύτικες προσωπικές εικόνες τους μπορεί να κοινοποιηθούν χωρίς τη συγκατάθεσή τους- το 80% των ερωτηθέντων δίνει κακό βαθμό στις διαδικτυακές πλατφόρμες.³¹

Σε **εθνικό επίπεδο**, στη Γερμανία, τη Γαλλία και την Ισπανία περισσότερες από μία στις δύο γυναίκες ηλικίας 18-34 ετών (53%) έχουν πέσει θύμα κακοποίησης με βάση την εικόνα. Από τις γυναίκες που έπεσαν θύματα, το 82% ανέφεραν ότι αισθάνονται λιγότερο ασφαλείς, ενώ ορισμένες από αυτές θέλησαν να αποσυρθούν εντελώς από τους διαδικτυακούς χώρους.³² Στη Γαλλία, περισσότεροι από 4 στους 10 δηλώνουν ότι έχουν πέσει θύματα παρενόχλησης στον κυβερνοχώρο.³³

Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ ΣΤΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η βία στον κυβερνοχώρο έχει διάσταση φύλου. Σύμφωνα με έκθεση του FRA του 2023³⁴ που επικεντρώνεται στο διαδικτυακό μίσος σε αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, **οι γυναίκες αντιμετωπίζουν περισσότερη διαδικτυακή παρενόχληση από οποιαδήποτε άλλη ομάδα-στόχο** (άτομα αφρικανικής καταγωγής, Εβραίοι και Ρομά). Ομοίως, μια αμερικανική μελέτη διαπίστωσε ότι το 33% των γυναικών κάτω των 35 ετών αναφέρουν ότι έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση στο διαδίκτυο, σε σύγκριση με το 11% των ανδρών.³⁵ Στο ίδιο μήκος κύματος, το GREVIO³⁶ υπογραμμίζει ότι τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες μπορεί να βιώσουν περιστατικά διαπροσωπικής βίας, ωστόσο **οι γυναίκες είναι σημαντικά πιο πιθανό να υποστούν επαναλαμβανόμενες και σοβαρές μορφές** κακοποίησης, τόσο εκτός όσο και στο διαδίκτυο.

Ενώ όλες οι γυναίκες που έχουν πρόσβαση σε ψηφιακούς χώρους εκτίθενται σε κινδύνους CV, **ορισμένες ομάδες γυναικών είναι ιδιαίτερα ευάλωτες.** Οι ψηφιακές μορφές VAW με βάση το φύλο μπορεί να είναι ιδιαίτερα έντονες για τις γυναίκες και τα κορίτσια που κινδυνεύουν ή εκτίθενται σε **διασταυρούμενες μορφές διακρίσεων** και μπορεί να επιδεινωθούν από παράγοντες όπως **η αναπηρία, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η πολιτική τοποθέτηση, η θρησκεία, η κοινωνική καταγωγή, η μεταναστευτική κατάσταση ή η διασημότητα, η ηλικία,** μεταξύ άλλων.³⁷ **Οι γυναίκες του δημόσιου βίου, συμπεριλαμβανομένων των ακτιβιστριών για τα δικαιώματα των γυναικών, των γυναικών υπερασπιστριών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των γυναικών στην πολιτική και των γυναικών δημοσιογράφων, είναι επίσης συχνά στόχοι του CV.**³⁸

ΔΡΑΣΤΕΣ

Η CVAW μπορεί να διαπράττεται τόσο από άνδρες όσο και από γυναίκες. Ωστόσο, **στην πλειονότητα των περιπτώσεων οι γυναίκες τείνουν να γίνονται στόχος ανδρών, οι οποίοι μπορεί να είναι άγνωστοι ή γνωστοί στο θύμα.**³⁹ Για παράδειγμα, η συντριπτική πλειονότητα των δραστών σεξουαλικής κακοποίησης με βάση την εικόνα είναι άνδρες.⁴⁰ **Οι δράστες μπορεί να είναι ένας ή πολλοί.** Δεδομένου ότι η

τεχνολογία επιτρέπει την εύκολη και γρήγορη διάδοση επιβλαβούς περιεχομένου, θα πρέπει να εντοπίζονται τόσο οι **πρωτογενείς όσο και οι δευτερογενείς δράστες.** Για παράδειγμα, ένα άτομο μπορεί να μοιραστεί μια μη συναινετική προσωπική εικόνα (πρωτογενής δράστης), η οποία στη συνέχεια μπορεί να προβληθεί και να μοιραστεί από πλήθος χρηστών (δευτερογενείς δράστες).⁴¹

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ CVAW ΣΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Ωστόσο, μπορεί να έχει εξίσου σοβαρές συνέπειες για την υγεία και τη ζωή των γυναικών με τη σωματική και τη σεξουαλική βία.

Ο δημόσιος, διάχυτος, επαναλαμβανόμενος και διαρκής χαρακτήρας της CVAW, καθώς και οι διασυνδέσεις μεταξύ διαδικτυακής και μη διαδικτυακής βίας, κάνουν τις επιζώντες να αισθάνονται συνεχώς φόβο και ανασφάλεια.⁴²

Το GREVIO αναφέρεται στις **σοβαρές ψυχολογικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις του CVAW**. Εκτός από τις επιπτώσεις σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο, υπάρχουν επίσης **σημαντικές οικονομικές συνέπειες της CVAW**, όπως τα έξοδα υγειονομικής περίθαλψης που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της παρενόχλησης, η ζημία στις προοπτικές σταδιοδρομίας, η απώλεια εργασίας και ο χρόνος που απαιτείται για να μην εργαστεί κανείς. Η μελέτη της EPRS διαπίστωσε ότι το συνολικό κόστος της διαδικτυακής παρενόχλησης και της διαδικτυακής καταδίωξης για τα

άτομα και την κοινωνία κυμαίνεται μεταξύ 49,0 και 89,3 δισεκατομμυρίων ευρώ.⁴³

Οι επιπτώσεις στις γυναίκες στην πολιτική και τη δημοσιογραφία είναι ιδιαίτερα επιζήμιες. Οι πρώτες τείνουν να μειώνουν την πολιτική τους δραστηριότητα, να αποτρέπονται από το να κατέβουν στις εκλογές και ακόμη και να εγκαταλείπουν πρόωρα το αξίωμά τους.⁴⁴ Σοβαρές επιπτώσεις πλήττουν επίσης **τις γυναίκες δημοσιογράφους**. Μια μελέτη διαπίστωσε ότι το 30% των γυναικών δημοσιογράφων που ερωτήθηκαν αυτολογοκρίθηκαν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως αποτέλεσμα της διαδικτυακής VAW.⁴⁵ Τα αποτελέσματα είναι ότι η CVAW περιορίζει τη δημόσια συμμετοχή και την ηγεσία των γυναικών-**οι φωνές των γυναικών αποσιωπούνται, απαξιώνονται και λογοκρίνονται.**

ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ CVAW

Διεθνές επίπεδο

Σε **διεθνές** επίπεδο, τα Ηνωμένα Έθνη (ΟΗΕ, UN) και το Συμβούλιο της Ευρώπης (CoE) έχουν ασχοληθεί με την CVAW. Το κύριο νομικό μέσο είναι η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (**Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης**).⁴⁶ Η ΕΕ προσχώρησε στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης τον Ιούνιο του 2023, έξι χρόνια μετά την υπογραφή της, ενεργοποιώντας την έναρξη ισχύος της Σύμβασης για την ΕΕ την 1η Οκτωβρίου 2023.⁴⁷ Παρά την επικύρωση από την ΕΕ, πέντε κράτη μέλη της ΕΕ⁴⁸ δεν την έχουν ακόμη επικυρώσει. Αν και η Σύμβαση δεν αναφέρεται στην CVAW, το πεδίο εφαρμογής της, όπως ορίζεται στο άρθρο 2, επεκτείνεται στη βία που διαπράττεται σε διαδικτυακούς χώρους και μέσω των ICTs. Επιπλέον, τα άρθρα σχετικά με τη σεξουαλική παρενόχληση (άρθρο 40) και την παρενόχληση (άρθρο 34) εφαρμόζονται στην CVAW. Η Σύμβαση ερμηνεύεται υπό το πρίσμα **της γενικής σύστασης αριθ. 1 της GREVIO**,⁴⁹ η οποία κατηγοριοποιεί τις εκδηλώσεις GBV στην ψηφιακή σφαίρα ως εκφράσεις βίας λόγω φύλου (ΒΦ) που καλύπτονται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης.

Επίπεδο ΕΕ

Σε **επίπεδο ΕΕ**, η κύρια νομοθετική πράξη είναι η **οδηγία 2024/1385 για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας**,⁵⁰ που εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ τον Απρίλιο του 2024. Η τελευταία περιέχει τέσσερα άρθρα αφιερωμένα στην CVAW: το άρθρο 5 για τη μη συναινετική κοινοποίηση

οικείου ή χειραγωγημένου υλικού- το άρθρο 6 για την παρακολούθηση στον κυβερνοχώρο- το άρθρο 7 για την παρενόχληση στον κυβερνοχώρο και το άρθρο 8 για την υποκίνηση σε βία ή μίσος στον κυβερνοχώρο. Η οδηγία ορίζει επίσης τα δικαιώματα των θυμάτων όλων των μορφών VAW ή DV και προβλέπει την προστασία τους.⁵¹

Η οδηγία μπορεί να θεωρηθεί **ως ένα σημαντικό βήμα προς τα εμπρός για την καλύτερη προστασία των γυναικών και των κοριτσιών από την κακοποίηση. Σηματοδοτεί μια σημαντική βελτίωση** στην προσπάθεια θέσπισης ελάχιστων κανόνων σχετικά με αυτές τις μορφές CV.⁵² Μεταξύ των πλεονεκτημάτων της, η οδηγία περιλαμβάνει σε **ένα μόνο μέσο** τόσο τις offline μορφές της VAW όσο και τις online μορφές. Επιπλέον, καλύπτονται τόσο οι μορφές στις οποίες το θύμα συνήθως γνωρίζει τον δράστη (π.χ. παρενόχληση) όσο και οι μορφές στις οποίες το θύμα δεν γνωρίζει τον δράστη (π.χ. μίσος, βαθιά απομίμηση (deep fakes) κ.λπ.).

Παρά τα πλεονεκτήματά της, η **οδηγία δεν είναι χωρίς όρια και έχει δεχθεί κριτική**. Για παράδειγμα, τα άρθρα 5-8 σχετικά με την CVAW αναφέρονται σε **σκοπίμες συμπεριφορές**. Η αναφορά αυτή δημιουργεί ορισμένες νομικές προκλήσεις, δεδομένου ότι η σκοπιμότητα της πράξης πρέπει να αποδειχθεί. **Επιβάλλει ένα "επαχθές" βάρος απόδειξης στα θύματα της CV**, λαμβάνοντας επίσης υπόψη την πολυπλοκότητα των νέων τεχνολογιών που χρησιμοποιούνται για τη διάπραξη CV και το γεγονός ότι τα θύματα ενδέχεται να μην διαθέτουν δεξιότητες τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών (ICT). Επιπλέον, τα άρθρα 5, 6 και 7 αναφέρονται σε **"σοβαρή βλάβη"**. Ο όρος αυτός

δημιουργεί νομική αβεβαιότητα για τα θύματα σε όλες τις χώρες και εντός των χωρών, αφήνοντας στη διακριτική ευχέρεια των δικαστών την απόφαση για το αν οι συμπεριφορές αυτές είναι αξιόποινες. Η διατύπωση αυτή βασίζεται στην έλλειψη ευαισθητοποίησης σχετικά με τη βλαπτικότητα του βιολογικού.⁵³ Επιπλέον, τα άρθρα 5 και 7 αναφέρονται στη διάθεση συγκεκριμένου υλικού μέσω ICT στο **"κοινό"**. Η αιτιολογική σκέψη 18, σε σχέση με το άρθρο 5, αφήνει την ερμηνεία του όρου "κοινό" στη διακριτική ευχέρεια του δικαστή ανάλογα με τις περιστάσεις και τις χρησιμοποιούμενες τεχνολογίες, οι οποίες **ενδέχεται να αποκλείουν, για παράδειγμα, τις ομάδες Whatsapp**. Η αιτιολογική σκέψη 26, σε σχέση με το άρθρο 8, ορίζει ότι ο όρος "κοινό" πρέπει να νοείται ως απευθυνόμενος σε **απεριόριστο αριθμό χρηστών**. Ο ευρύτερος όρος "άλλοι τελικοί χρήστες", όπως πρότεινε το Κοινοβούλιο της ΕΕ, θα ήταν προτιμότερος, όπως κατέστη σαφές από το EWL.⁵⁴

Το άρθρο 5 (β) σχετικά με τη μη συναινετική κοινοποίηση επεξεργασμένου υλικού έχει επίσης περιορισμένο πεδίο εφαρμογής- εφαρμόζεται μόνο σε υλικό όπου το πρόσωπο φαίνεται να "επιδίδεται σε σεξουαλικές δραστηριότητες". Ως εκ τούτου, αποκλείει τα γυμνά, αφήνοντας εκτός πεδίου εφαρμογής ένα μεγάλο μέρος των σεξουαλικών ψηφιακών πλαστογραφιών. Επιπλέον, το τι μπορεί να συνιστά "σεξουαλικές δραστηριότητες" είναι πιθανό να διαφέρει σημαντικά από κράτος μέλος σε κράτος μέλος και να προκαλέσει σύγχυση ως προς τον ορισμό. Οι αναφορές σε εξαιρέσεις που συνδέονται με την **"ελευθερία της έκφρασης"** και την **"ελευθερία των τεχνών και της επιστήμης"** στο άρθρο 5 και στην αιτιολογική σκέψη 20 είναι επίσης ανησυχητικές, καθώς θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να δικαιολογήσουν τη μη συναινετική κοινοποίηση προσωπικού υλικού. Αυτές οι προσθήκες θα μπορούσαν να εξανεμίσουν την αποτελεσματικότητα αυτού του άρθρου, αφήνοντας τη διακρι-

τική ευχέρεια για το αν θα ποινικοποιηθεί ή όχι η μη συναινετική κοινοποίηση προσωπικών εικόνων στις δικαστικές αρχές. Σύμφωνα με την EWL, η έννοια της ελευθερίας της έκφρασης δεν θα πρέπει να γίνει ένας τρόπος για να δικαιολογηθεί το μίσος και οι διακρίσεις λόγω φύλου στο διαδίκτυο.⁵⁵

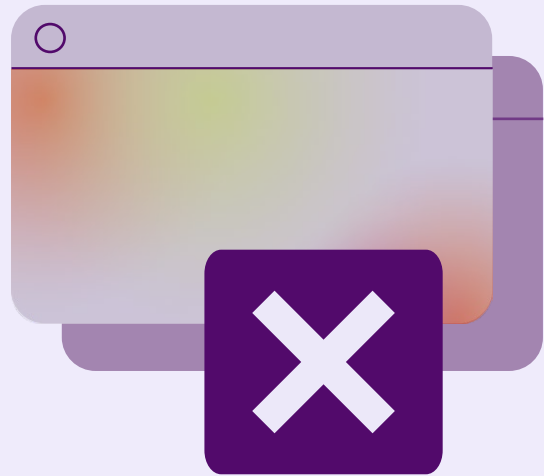
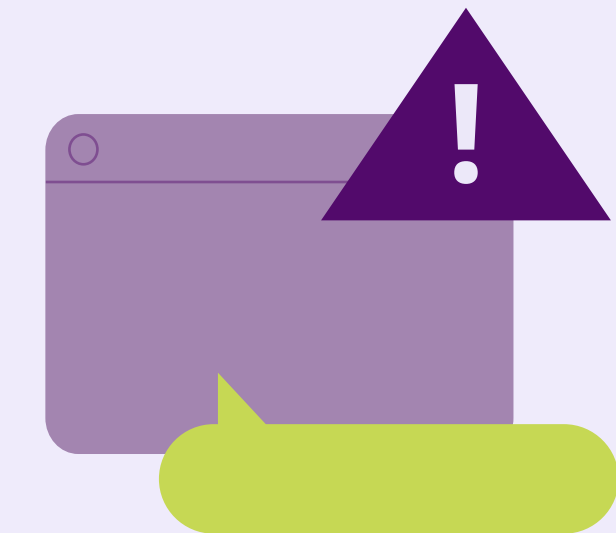
Η άμεση απομάκρυνση του επιβλαβούς υλικού προβλέπεται στο άρθρο 23 της οδηγίας σχετικά με την καταπολέμηση της βίας και της ενδοοικογενειακής βίας- το μέτρο αυτό συμπληρώνει τη δράση που προβλέπεται από ένα άλλο βασικό μέσο στον ψηφιακό τομέα, τον **νόμο για τις ψηφιακές υπηρεσίες**⁵⁶ (DSA). Η τελευταία, που εγκρίθηκε τον Οκτώβριο του 2022, αποσκοπεί στη δημιουργία ενός ασφαλέστερου διαδικτυακού περιβάλλοντος για τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις στην ΕΕ. Καθορίζει σαφείς ευθύνες για τις διαδικτυακές πλατφόρμες και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης- αντιμετωπίζει το παράνομο περιεχόμενο και τα παράνομα προϊόντα, τη ρητορική μίσους και την παραπληροφόρηση- καθώς και αυξάνει τη διαφάνεια με καλύτερη υποβολή εκθέσεων και εποπτεία.

Σύμφωνα με ακαδημαϊκούς,⁵⁷ τα μέτρα της **DSA μπορούν να θεωρηθούν ως μια ευπρόσδεκτη αναγνώριση της επικράτησης και των βλαβών της σεξουαλικής κακοποίησης με βάση την εικόνα. Η GBV αναγνωρίζεται ως μία από τις μακροοικονομικές περιοχές κινδύνων** μαζί με άλλους κινδύνους. Στο πλαίσιο του μακροοικονομικού τομέα της DSA, η **Επιτροπή δημιουργεί τώρα ειδικές κατηγορίες**⁵⁸ **στο πλαίσιο της "δέσμης μέτρων για την υποβολή εκθέσεων διαφάνειας"**. Μια άλλη θετική εξέλιξη στο πλαίσιο της DSA είναι το γεγονός ότι η Επιτροπή **χαρακτήρισε στο πλαίσιο της DSA τρεις πλατφόρμες πορνό (Pornhub, XVideos και Stripchat) ως πολύ μεγάλες διαδικτυακές πλατφόρμες (VLOP)** τον Δεκέμβριο του 2023.⁵⁹ Ο χαρακτηρισμός αυτός συνοδεύεται από αυξημένες ευθύνες όσον αφορά τη διαφάνεια και την προστασία των παιδιών.

Άλλες σχετικές νομικές πράξεις της ΕΕ που ισχύουν για την CVAW είναι:

- **Ο νόμος για την τεχνητή νοημοσύνη**⁶⁰ (AI), που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 13 Μαρτίου 2024. Ενώ η Πράξη αποτελεί μια ευκαιρία για τον μετριασμό ορισμένων από τους κινδύνους που εγκυμονεί η κατάχρηση της ΤΝ, όπως οι "βαθιές παραποιήσεις", δεν περιέχει καμία ρητή αναφορά στο CVAW. Επιπλέον, η Πράξη αναφέρεται στην ισότητα των φύλων μόνο γενικά.⁶¹

- **Η οδηγία για τα δικαιώματα των θυμάτων**⁶² (οδηγία 2012/29/ΕΕ), η οποία εξακολουθεί να αναθεωρείται από το 2024, η οποία ορίζει ότι όλα τα θύματα εγκλήματος (συμπεριλαμβανομένου του CV) και τα μέλη των οικογενειών τους πρέπει να αναγνωρίζονται και να αντιμετωπίζονται με σεβασμό και χωρίς διακρίσεις, βάσει μιας ατομικής προσέγγισης προσαρμοσμένης στις ανάγκες του θύματος.

- **Η οδηγία για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και την προστασία των θυμάτων της**⁶³ (οδηγία 2011/36/ΕΕ)⁶⁴ η οποία επικαιροποιήθηκε τον Απρίλιο του 2024. Η αναθεωρημένη έκδοση εισάγει την εμπορία ανθρώπων που διαπράττεται ή διευκολύνεται μέσω των ICT, συμπεριλαμβανομένου του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ως επιβαρυντική περίπτωση όταν πρόκειται για σεξουαλική εκμετάλλευση.

- **Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων**⁶⁵ (Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679) περιλαμβάνει ένα "δικαίωμα στη διαγραφή", γνωστότερο ως δικαίωμα στη λήθη. Ωστόσο, ο κανονισμός δεν ορίζει καμία μορφή CV, αλλά παρέχει προστασία στα θύματα CV (π.χ. θύματα μη συναινετικής κοινοποίησης προσωπικών εικόνων) και προβλέπει την επιβολή κυρώσεων κατά του ατόμου που ευθύνεται για την κοινοποίηση του περιεχομένου χωρίς συναίνεση και κατά του εκδότη του εν λόγω υλικού.⁶⁶

Η οδηγία μπορεί να θεωρηθεί ως ένα σημαντικό βήμα προς τα εμπρός για την καλύτερη προστασία των γυναικών και των κοριτσιών από την κακοποίηση.

Εθνικό επίπεδο

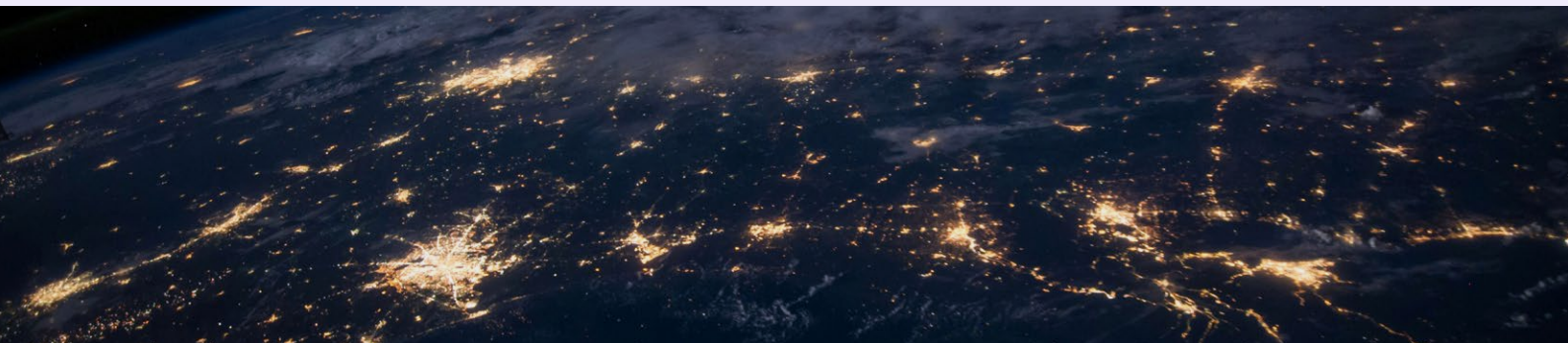
Ορισμένα κράτη μέλη έχουν λάβει σημαντικά μέτρα για την πρόληψη και την καταπολέμηση ορισμένων πτυχών της CVAW κατά την τελευταία πενταετία.⁶⁷ Για παράδειγμα, στη **Γαλλία**, ο διαδικτυακός εκφοβισμός κατά των γυναικών και των κοριτσιών έχει εισαχθεί ως νέο ποινικό αδίκημα. Στη **Σλοβενία και την Πολωνία**, η νομοθεσία ποινικοποιεί τόσο τις offline όσο και τις online εκδηλώσεις της παρενόχλησης. Ενώ η **Ιταλία** εισήγαγε ένα νέο ποινικό αδίκημα, την παράνομη διάδοση εικόνων ή βίντεο σεξουαλικού περιεχομένου, η **Αυστρία**, υιοθέτησε μια δέσμη μέτρων για τη διαδικτυακή ρητορική μίσους που παρέχει νέα εργαλεία για την αντιμετώπισή της. Στην **Εσθονία**, δημιουργήθηκε μια μονάδα "διαδικτυακών αστυνόμων" στην αστυνομία, η οποία ειδικεύεται στην αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους και της παρενόχλησης στο διαδίκτυο, ενώ στην **Ιρλανδία**, το νομοσχέδιο του 2021 για την παρενόχληση, τη βλαβερή επικοινωνία και τα συναφή αδικήματα ποινικοποιεί όλες τις μορφές μη συναινετικής κοινοποίησης προσωπικών εικόνων, με ποινές φυλάκισης 10 ετών.⁶⁸ Εκτός της ΕΕ, το **Ηνωμένο Βασίλειο υιοθέτησε πρόσφατα νέες πρωτοβουλίες για**

την ποινικοποίηση του cyberflashing και γενικότερα του παράνομου περιεχομένου στο διαδίκτυο μέσω του νόμου για την ασφάλεια στο διαδίκτυο, ο οποίος έλαβε τη βασιλική έγκριση το 2023.⁶⁹

ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Εντοπίστηκαν οι ακόλουθες προκλήσεις:

- Η **έλλειψη ευαισθητοποίησης και η υποτίμηση** της σοβαρότητας της ΚΥΑ είναι σημαντικά ζητήματα που συμβάλλουν στην υποδήλωση των περιστατικών.
- Σε διεθνές επίπεδο και σε επίπεδο ΕΕ, **δεν υπάρχει ακόμη ένας εναρμονισμένος ορισμός της CVAW**. Ως εκ τούτου, οι **νομικοί και στατιστικοί ορισμοί της CV διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό** μεταξύ των χωρών και των οργανισμών. Επιπλέον, οι περισσότεροι ορισμοί είναι **ουδέτεροι ως προς το φύλο και δεν αναγνωρίζουν τους δεσμούς μεταξύ διαδικτυακής και μη διαδικτυακής βίας**.
- Λαμβάνοντας υπόψη τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, **τα νομικά πλαίσια σχετικά με το CVAW τείνουν να ξεπεραστούν πολύ γρήγορα**.
- Η **έλλειψη δεδομένων σχετικά με την ΚΑΚ** επιβαρύνεται από το γεγονός ότι τα υπάρχοντα **δεδομένα συχνά δεν αναλύονται** ανάλογα με το φύλο, την ηλικία, τη σχέση μεταξύ θύματος και δράστη, την αναπηρία ή άλλους σχετικούς παράγοντες.
- Η **υποεκπροσώπηση των γυναικών στον τομέα των CVAW συμβάλλει στην έλλειψη της διάστασης του φύλου στα προϊόντα ΤΠΕ**, συμπεριλαμβανομένων των διαδικτυακών παιχνιδιών και των πλατφορμών εικονικής πραγματικότητας, όπου η CVAW αυξάνεται.
- **Οι αρμόδιοι φορείς**, συμπεριλαμβανομένων των δικαστών, των εισαγγελέων, της αστυνομίας, των επαγγελματιών υγείας και των εκπαιδευτικών, οι οποίοι **δεν διαθέτουν επαρκή κατάρτιση και εξειδικευμένη εμπειρογνωμοσύνη, είναι ελάχιστα ευαισθητοποιημένοι σχετικά με την CVAW και τις διάφορες εκφάνσεις της**.
- **Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οι διαδικτυακές πλατφόρμες δεν ενεργούν πάντα αποτελεσματικά** για την αφαίρεση παράνομου και επιβλαβούς περιεχομένου. Τα συστήματα αναφοράς καταγγελιών των διαδικτυακών πλατφορμών δεν είναι πάντα φιλικά προς τον χρήστη, με αποτέλεσμα τα θύματα να μην γνωρίζουν σε ποιον μπορούν να ζητήσουν υποστήριξη.

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ CVAW

Εντός και εκτός της ΕΕ εντοπίστηκαν καλές πρακτικές διαφόρων τύπων- οι τελευταίες κατηγοριοποιήθηκαν με βάση το πεδίο εφαρμογής και την εστίασή τους. Παρακάτω παρατίθεται ένα παράδειγμα για κάθε πρακτική:

► **Ανάπτυξη ικανοτήτων:** Στη Σλοβενία, διοργανώθηκαν σεμινάρια και εκπαιδευτικές συναντήσεις για αστυνομικούς και δικαστές με στόχο την ενίσχυση της ικανότητάς τους να διερευνούν και να ασκούν διώξεις για την ψηφιακή διάσταση της βίας κατά των κοριτσιών και των γυναικών. Επίσης, εγκρίθηκε και διανεμήθηκε σε όλα τα αστυνομικά τμήματα και διευθύνσεις της Σλοβενίας, τις εισαγγελικές αρχές και τα δικαστήρια ένα εγχειρίδιο με κατευθυντήριες γραμμές για την αντιμετώπιση των περιπτώσεων CVAW.⁷⁰

► **Συμμετοχή των εθνικών θεσμικών οργάνων για τα ανθρώπινα δικαιώματα:** Οι εθνικοί θεσμοί ανθρωπίνων δικαιωμάτων διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση της CVAW, ιδίως όταν η εντολή τους τους επιτρέπει να διερευνούν περιπτώσεις ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο. Στο Βέλγιο, το Ινστιτούτο για την Ισότητα μεταξύ Γυναικών και Ανδρών υπέβαλε ποινική μήνυση κατά μιας πλατφόρμας κοινωνικής δικτύωσης επειδή αρνήθηκε να αφαιρέσει μη συναινετικές προσωπικές εικόνες.⁷¹

► **Πρόληψη:**⁷² (SSHRC) και την καναδική πολιτιστική κληρονομιά, αποκαλύπτει πώς η ενδυνάμωση της ψηφιακής δράσης των νέων μπορεί να αποτελέσει μια δύναμη ενάντια στην αυξα-

νόμενη παλίρροια της παραπληροφόρησης που τροφοδοτείται από τις τεχνολογίες "deepfake" και τεχνητής νοημοσύνης. Η μελέτη επικεντρώθηκε στον τρόπο με τον οποίο οι νέοι αντιλαμβάνονται τον αντίκτυπο των "deepfakes" και διερεύνησε την ικανότητα και την προθυμία τους να αντισταθμίσουν αποτελεσματικά την παραπληροφόρηση.

► **Συμμετοχή των επιζώντων:** Η Reclaim Coalition to End Online Image-based Sexual Violence,⁷³ συγκεντρώνει ένα παγκόσμιο δίκτυο ηγετών για την επιτάχυνση της παγκόσμιας αντιμετώπισης της σεξουαλικής βίας μέσω εικόνας στο διαδίκτυο μέσω κοινών πρωτοβουλιών σε θέματα συνηγορίας, πολιτικής, τεχνολογίας και υπηρεσιών για τους επιζώντες. Ο Συνασπισμός αναφέρεται σε άτομα που γνωρίζουν από πρώτο χέρι τη σεξουαλική βία με βάση την εικόνα ως "εμπειρογνώμονες της βιωμένης εμπειρίας". Ο Συνασπισμός δίνει φωνή στους επιζώντες και τις εμπειρίες τους.

► **Γραμμές βοήθειας:** Βοήθεια για την ψηφιακή ασφάλεια: Η Γραμμή Βοήθειας για την Ψηφιακή Ασφάλεια Access Now βοηθά τις γυναίκες που κινδυνεύουν από CV να βελτιώσουν τις πρακτικές ψηφιακής ασφάλειας και παρέχει επείγου-

σα βοήθεια σε γυναίκες που δέχονται επίθεση. Η Γραμμή Βοήθειας για την Ψηφιακή Ασφάλεια 24/7 προσφέρει σε πραγματικό χρόνο, άμεση τεχνική βοήθεια και συμβουλές σε ομάδες και ακτιβιστές της κοινωνίας των πολιτών, οργανώσεις μέσων ενημέρωσης, δημοσιογράφους και bloggers και υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

► **Αντιμετώπιση του σεξισμού στον κυβερνοχώρο και της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο:** #StopFisha⁷⁴ είναι μια γαλλική φεμινιστική NGO που στοχεύει στην καταπολέμηση του σεξισμού στον κυβερνοχώρο. Δημιουργήθηκε ως υποστήριξη για τα θύματα και ως συναγερμός για την καταγγελία του κυβερνοσεξισμού κατά τη διάρκεια της πανδημίας του covid-19. Καθώς το κίνημα συνέχισε να αναπτύσσεται, το #StopFisha έγινε μια NGO που πλέον αντιμετωπίζει όλες τις μορφές σεξιστικής και σεξουαλικής κυβερνοβίας.

► **Εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης:** Σε αρκετές χώρες, εισάγονται εξειδικευμένες μονάδες επιβολής του νόμου με βαθιά γνώση των CVAW, ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική και ευέλικτη αστυνομική έρευνα και η υποστήριξη των θυμάτων. Οι εξειδικευμένες μονάδες επιβολής του νόμου είναι όλο και πιο διαδεδομένες στη Λατινική Αμερική. Για παράδειγμα, η Ομοσπονδιακή Αστυνομία του Μεξικού διαθέτει εγκληματολογικό τμήμα αρμόδιο για τη διερεύνηση εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο, συμπεριλαμβανομένων των διαδικτυακών εγκλημάτων και του CVAW και των κοριτσιών. Παρομοίως, η Εθνική Αστυνομία της Κολομβίας διαθέτει ένα παρόμοιο αστυνομικό κέντρο για την κυβερνητική και η Ομοσπονδιακή Αστυνομία της Βραζιλίας περιλαμβάνει ένα γραφείο για την καταστολή του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο.⁷⁵

► **Αφαίρεση επιβλαβούς περιεχομένου:** Η Γραμμή Βοήθειας για το Revenge Porn του Ηνωμένου Βασιλείου (RPH) συμβάλλει στην πρόληψη του να πέσουν τα άτομα θύματα κατάχρησης προσωπικών εικόνων χωρίς συναίνεση. Από την ίδρυσή της, η RPH έχει υποστηρίξει χιλιάδες θύματα, με ποσοστό αφαίρεσης άνω του 90%, αφαιρώντας με επιτυχία πάνω από 200.000 μεμονωμένες μη συναινετικές προσωπικές εικόνες από το διαδίκτυο.⁷⁶

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Οι ακόλουθες συστάσεις έχουν διατυπωθεί βάσει εμπειριστατωμένης έρευνας γραφείου, ανασκόπησης νομικών εγγράφων και εγγράφων πολιτικής και διαβούλευσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Ενώ οι γενικές συστάσεις ισχύουν για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη στον τομέα της ΚΥΑ, έχουν συνταχθεί ειδικές συστάσεις για τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Ενδυνάμωση των επιζώντων: Απαραίτητη είναι η ακρόαση των απόψεων των γυναικών επιζώντων, καθώς και η συμμετοχή τους στην ανάπτυξη και εφαρμογή προγραμμάτων, πολιτικών και παροχής υπηρεσιών σχετικά με την CVAW. Οι επιζώντες συχνά βιώνουν την ενοχοποίηση των θυμάτων, ενώ δεν είναι ευθύνη των γυναικών να αποτρέψουν τη CV. Απαιτείται μια ολιστική προσέγγιση που περιλαμβάνει νομικά εργαλεία για την προστασία των θυμάτων και την πρόληψη της CV και καλεί τη μεγάλη τεχνολογία να αναλάβει τις ευθύνες της, καθώς και μια συντονισμένη απάντηση για την αμφισβήτηση του σεξισμού και των πολιτισμικών προτύπων για την αποφυγή της κατηγορίας των θυμάτων.

Ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στον τομέα της τεχνολογίας: Είναι υψίστης σημασίας να διασφαλιστεί η συμμετοχή των γυναικών στο σχεδιασμό προϊόντων που ανταποκρίνονται στο φύλο. Αυτό περιλαμβάνει το σχεδιασμό τεχνολογίας όπου οι γυναίκες δεν σεξουαλικοποιούνται και όπου είναι εύκολα διαθέσιμοι ασφαλείς και

προσβάσιμοι μηχανισμοί αναφοράς καθώς και πρόσβαση σε υποστήριξη.

Ενίσχυση της συνεργασίας πολλών ενδιαφερομένων μερών: Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ ενός ευρέος φάσματος ενδιαφερομένων (φορείς της ΕΕ, κράτη μέλη, τεχνολογικός τομέας, κοινωνία των πολιτών, επιζώντες της CVAW, εθνικά όργανα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, οργανώσεις για τα δικαιώματα των γυναικών κ.ά.) για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της CVAW μέσω βασικών εταιρικών σχέσεων και συντονισμένων δράσεων θα απέτρεπε τις σημερινές επικαλύψεις και τα κενά στις δράσεις. Οι συνεχείς ανταλλαγές γνώσεων και η συνεργασία μεταξύ των βασικών παραγόντων είναι ουσιαστικής σημασίας, συμπεριλαμβανομένης της μάθησης από χώρες με πιο προηγμένα συστήματα για την αντιμετώπιση της CVAW.

Διασφάλιση ότι ο τομέας της τεχνολογίας, ιδίως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οι διαδικτυακές πλατφόρμες, τηρούν τις υπο-

χρεώσεις τους: Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οι διαδικτυακές πλατφόρμες πρέπει να είναι υπόλογοι στον αγώνα κατά της CVAW. Ο τεχνολογικός τομέας θα πρέπει να παρακολουθεί και να αφαιρεί προληπτικά, άμεσα και αποτελεσματικά τη ρητορική μίσους για τα φύλα, το σεξιστικό και μισογυνιστικό περιεχόμενο και άλλες μορφές CVAW. Θα πρέπει επίσης να ενισχύσει τη συνεργασία με τις αρχές επιβολής του νόμου για την κατάλληλη αντιμετώπιση των περιπτώσεων CVAW. Επιπλέον, θα πρέπει να παρέχει αποτελεσματικούς πόρους για τους χρήστες ώστε να αναγνωρίζουν και να παρεμβαίνουν κατά της διαδικτυακής κακοποίησης. Εν ολίγοις, απαιτείται αυξημένη διαφάνεια και λογοδοσία, ταχύτερη απομάκρυνση του παράνομου περιεχομένου, ασφάλεια μέσω σχεδιασμού και πρόληψη από τις εταιρείες τεχνολογίας, τις διαδικτυακές πλατφόρμες και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, συμπεριλαμβανομένων των πλατφορμών πορνό.

Προσέγγιση της πορνογραφίας στη συνέχεια των VAW: Η EWL καταγγέλλει τις επιχειρήσεις πορνογραφίας και επισημαίνει τα τεράστια οικονομικά κέρδη που αποκομίζουν οι βιομηχανίες πορνογραφίας, σε συνεργασία με τις επιχειρήσεις πορνείας. Η EWL υποστηρίζει ότι η ΕΕ και τα κράτη μέλη πρέπει να αναλάβουν δράση για να διασφαλίσουν ότι η πορνογραφία αναγνωρίζεται ως μορφή VAW.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΕΕ

Εναρμόνιση των ορισμών και των κατηγοριών της CVAW σε επίπεδο ΕΕ και μεταξύ των θεσμικών οργάνων της ΕΕ προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι υφιστάμενες διαφορές μεταξύ των εθνικών νομικών συστημάτων που

παρεμποδίζουν την αποτελεσματική προστασία και δίωξη και επηρεάζουν αρνητικά τη συλλογή δεδομένων. Μέχρι σήμερα, η μόνη προσπάθεια εναρμόνισης των νομικών και στατιστικών ορισμών της CVAW έχει πραγματοποιηθεί από το EIGE.⁷⁷ Οι ορισμοί του EIGE θα πρέπει να υιοθετηθούν από όλα τα θεσμικά όργανα της ΕΕ.

Ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών και δεικτών για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με την CVAW: η ΕΕ θα πρέπει να αναπτύξει σαφείς κατευθυντήριες γραμμές και δείκτες που θα υποστηρίζουν τα κράτη μέλη στις προσπάθειές τους να συλλέξουν δεδομένα σχετικά με την CVAW, όπως γίνεται σήμερα από το EIGE.

Βελτίωση της οδηγίας για την CV και την CV στο μέλλον και επέκταση του πεδίου εφαρμογής της: Συνολικά, η οδηγία μπορεί να θεωρηθεί ένα πολύτιμο μέσο για την προστασία των γυναικών από τις κύριες μορφές CVAW. Ωστόσο, θα πρέπει να γίνουν ορισμένες βελτιώσεις στο πλαίσιο μελλοντικών επικαιροποιήσεων της οδηγίας. Λαμβάνοντας υπόψη τους δεσμούς μεταξύ CV και βιασμού, ο βιασμός ως σεξ χωρίς ελεύθερη συναίνεση θα πρέπει να συμπεριληφθεί στο κείμενο. Οι αναφορές στη σκοπιμότητα της συμπεριφοράς και στη "σοβαρή βλάβη" θα πρέπει να απαλειφθούν, καθώς επιβάλλουν επαχθές βάρος απόδειξης στο θύμα. Η παραγωγή και η διάδοση πορνογραφικού υλικού που απεικονίζει πράξεις σεξουαλικής βίας θα πρέπει να συμπεριληφθεί στην αναθεώρηση της οδηγίας, καθώς αποτελεί μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Το πεδίο εφαρμογής του εγκλήματος θα πρέπει να επεκταθεί ώστε να καλύπτει όλες τις μορφές σεξουαλικής κακοποίησης βάσει εικόνας, συμπεριλαμβανομένης της πορνογραφίας.

Συνολικά, απαιτείται μια πολιτισμική συστημική αλλαγή για την αντιμετώπιση της CVAW από την οπτική γωνία του φύλου και της διατομεακής διάστασης και ως συνέχεια της βίας.

Επικαιροποίηση της υφιστάμενης νομοθεσίας της ΕΕ για την αντιμετώπιση του έμφυλου χαρακτήρα του CV: Η οδηγία για τα δικαιώματα των θυμάτων θα πρέπει να επικαιροποιηθεί με στόχο την ενσωμάτωση άρθρων ειδικά αφιερωμένων στο CV και τη διάσταση του φύλου του. Η απόφαση-πλαίσιο του 2008 για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξеноφοβίας θα πρέπει επίσης να αναθεωρηθεί ώστε να ενσωματωθεί αναφορά στην έμφυλη ρητορική μίσους μέσω ICT.

Αποτελεσματική επιβολή της DSA: Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εξουσίες επιβολής και έρευνας σε σχέση με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την DSA. Είναι υψίστης σημασίας η αποτελεσματική άσκηση των εν λόγω εξουσιών από την Επιτροπή (συμπεριλαμβανομένης της επιβολής προστίμων), σε συνεργασία με τους εθνικούς συντονιστές ψηφιακών υπηρεσιών, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι on line πλατφόρμες και οι ενδιαμέσες υπηρεσίες εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους σύμφωνα με την DSA.

Ενσωμάτωση αναφοράς στο CVAW στο πλαίσιο του νόμου περί τεχνητής νοημοσύνης: Υπό το πρίσμα της εξάπλωσης των σεξουαλικών ψηφιακών πλαστογραφιών ("deepfakes") και άλλων μορφών VAW μέσω της TN, συνιστάται επείγοντως οι μελλοντικές επικαιροποιήσεις του νό-

μου για την TN να αντιμετωπίζουν τη CV μέσω μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης που θα λαμβάνει υπόψη το φύλο.

Έκδοση τακτικής καθοδήγησης σχετικά με τις νέες μορφές: CVAW: Δεδομένης της αύξησης των μορφών ICT που διευκολύνονται από την τεχνητή νοημοσύνη και της αδυναμίας των νομικών/πολιτικών πλαισίων να συμβαδίσουν με τις νέες εξελίξεις στις CVAW, η ΕΕ θα πρέπει να εκδίδει τακτικά καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο αποτελεσματικής αντιμετώπισης των τελευταίων μορφών CVAW.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ

Ευθυγράμμιση των εθνικών ορισμών της CVAW με τους εναρμονισμένους ορισμούς της ΕΕ με γνώμονα την ευαισθησία του φύλου: Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενσωματώσουν τους εναρμονισμένους ορισμούς και τις κατηγορίες της ΕΕ για την CVAW στα δικά τους νομικά και πολιτικά πλαίσια, καθώς και στα συστήματα στατιστικής/συλλογής δεδομένων τους, ώστε να διασφαλίζεται η συλλογή συγκρίσιμων δεδομένων μεταξύ των χωρών.

Συλλογή ποιοτικών δεδομένων για το CVAW με τακτικό τρόπο: Σύμφωνα με το άρθρο 11 της

Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης και το άρθρο 44 της οδηγίας για την VAW, τα κράτη μέλη θα πρέπει να συλλέγουν δεδομένα για την ΑΠΑ καλής ποιότητας, συγκρίσιμα και αναλυτικά, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές του EIGE.

Επικύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης: Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να εφαρμοστεί πλήρως από όλα τα κράτη μέλη. Επιπλέον, σύμφωνα με τη σύσταση GREVIO αριθ. 1, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν την αναγνώριση της ψηφιακής διάστασης της VAW στις εθνικές στρατηγικές, τα προγράμματα και τα σχέδια δράσης για τη VAW ως μέρος μιας ολιστικής αντιμετώπισης όλων των μορφών βίας.

Ενίσχυση της πρόληψης με την ευρεία έννοια: Είναι υψίστης σημασίας η αντιμετώπιση των στερεοτύπων και των κοινωνικών προτύπων φύλου σε ευρύτερο κοινωνικό επίπεδο, μεταξύ άλλων μέσω της ενδυνάμωσης των γυναικών. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ευαισθητοποιήσουν όλους τους επαγγελματίες σχετικά με τις εκδηλώσεις και τις συνέπειες της CVAW.

Η πρόληψη και η ευαισθητοποίηση σχετικά με την CVAW θα πρέπει επίσης να ενσωματωθούν στα προγράμματα σχολικής εκπαίδευσης από νεαρή ηλικία τόσο για τα αγόρια όσο και για τα κορίτσια.⁷⁸ Επιπλέον, όπως συνιστάται από την EWL στην έκθεσή της,⁷⁹ η εφαρμογή της υποχρεωτικής εκπαίδευσης σε θέματα σχέσεων και σεξουαλικότητας από φεμινιστική σκοπιά είναι υψίστης σημασίας. Η εκπαίδευση των ανδρών και των αγοριών σχετικά με τις μορφές, τη σοβαρότητα και τις συνέπειες της CVAW είναι επίσης ζωτικής σημασίας. Συνολικά, απαιτείται μια πολιτισμική συστημική αλλαγή για την αντιμετώπιση της

CVAW από την οπτική γωνία του φύλου και της διατομεακής διάστασης και ως συνέχεια της βίας.

Ποινικοποίηση της CVAW σύμφωνα με την οδηγία για την VAW: Συνιστάται στα κράτη μέλη να ποινικοποιήσουν τις κύριες μορφές CVAW σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 8 της οδηγίας για την CVAW και να διατηρούν τη νομοθεσία ενήμερη για τις τεχνολογικές εξελίξεις. Τα κράτη μέλη κατά τη φάση μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο θα πρέπει να υπερβούν τα ελάχιστα πρότυπα προστασίας που ορίζει η οδηγία.

Αποτελεσματική παρακολούθηση και επιβολή της συμμόρφωσης με την DSA: Είναι σημαντικό οι Εθνικοί Συντονιστές Ψηφιακών Υπηρεσιών να παρακολουθούν αποτελεσματικά και να επιβάλλουν τη συμμόρφωση με την DSA. Αυτό περιλαμβάνει την επιβολή προστίμων και, σε ιδιαίτερα σοβαρές περιπτώσεις, τον περιορισμό της πρόσβασης των χρηστών στην υπηρεσία.

Διασφάλιση της λογοδοσίας: Οι νόμοι και οι πολιτικές των κρατών μελών θα πρέπει να διασφαλίζουν την ευθύνη των δραστών και τη λογοδοσία του τεχνολογικού τομέα, μεταξύ άλλων στην περίπτωση διασυννοριακών πράξεων CV. Η αποτελεσματική επιβολή του νομικού πλαισίου για την KABA είναι ζωτικής σημασίας.

Βελτίωση της πρόσβασης των θυμάτων σε ένδικα μέσα: Είναι σημαντικό να διασφαλιστούν εύκολα προσβάσιμοι και ασφαλείς μηχανισμοί καταγγελίας τόσο διαδικτυακά όσο και εκτός σύνδεσης, που θα επιτρέπουν στις γυναίκες να καταγγέλλουν το βιογραφικό σημείωμα. Οι πληροφορίες σχετικά με τις νομικές οδούς και άλλα ένδικα μέσα θα πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμες στα θύματα CVAW.

Παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών υποστήριξης: Είναι σημαντικό να ενισχυθούν οι ικανότητες των παρόχων υπηρεσιών από διάφορους τομείς, ώστε να ανταποκρίνονται στη μοναδική φύση της CVAW και στις ανάγκες των επιζώντων. Θα πρέπει να εξασφαλίζεται εξειδικευμένη υποστήριξη με επίκεντρο τον επιζώντα, με τεχνογνωσία στις CVAW, μέσω επαρκούς χρηματοδότησης και πόρων. Παροχή υποχρεωτικής και συνεχούς εκπαίδευσης και κατάρτισης για όλους τους αρμόδιους επαγγελματίες, ώστε να τους εξοπλίσει με γνώσεις σχετικά με τις ψηφιακές εκφράσεις της VAW, που θα τους επιτρέψει να ανταποκριθούν στις γυναίκες χωρίς να προκαλέσουν δευτερογενή θυματοποίηση και επανατραυματισμό.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΕΛΟΥΣ

¹EIGE (2022), Καταπολέμηση της βίας στον κυβερνοχώρο κατά των γυναικών και των κοριτσιών. https://eige.europa.eu/gender-based-violence/cyber-violence-against-women?language_content_entity=en

²European Women's Lobby (EWL) (2017), #HerNetHerRights, Mapping the state of online violence against women and girls in Europe <https://www.womenlobby.org/Read-and-share-HerNetHerRights-Resource-Pack-Report>

³Υπηρεσία Ερευνών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (EPRS) (2021), καταπολέμηση της έμφυλης βίας. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU\(2021\)662621](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU(2021)662621)

⁴EIGE (2022), Καταπολέμηση της βίας στον κυβερνοχώρο κατά των γυναικών και των κοριτσιών. https://eige.europa.eu/gender-based-violence/cyber-violence-against-women?language_content_entity=en

⁵UN Women (2023), Accelerating Efforts To Tackle Online And Technology Facilitated Violence Against Women And Girls. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/10/accelerating-efforts-to-tackle-online-and-technology-facilitated-violence-against-women-and-girls>

⁶Ibid.

⁷World Wide Web Foundation (2021), Online

Gender-Based Violence and Abuse: Consultation Briefing. https://uploads-ssl.webflow.com/61557f76c8a63ae527a819e6/615585a9bbfeb8836d512947_OGBV_ConsultationBriefing.pdf

⁸Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Συμβουλευτική Επιτροπή Ίσων Ευκαιριών για Γυναίκες και Άνδρες (2020), Γνώμη σχετικά με την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών στο διαδίκτυο, Βρυξέλλες. https://commission.europa.eu/document/download/eae53eb9-ca88-4fc0-8a6e-51e771c96f68_en?filename=opinion_online_violence_against_women_2020_en.pdf

⁹Η καθηγήτρια Liz Kelly ήταν η πρώτη που καθιέρωσε την έννοια της "συνέχειας της βίας" στο βιβλίο της "Surviving Sexual Violence" (1η έκδοση) (1988). Polity.

¹⁰Υπηρεσία Ερευνών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (EPRS) (2021), Καταπολέμηση της έμφυλης βίας. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU\(2021\)662621](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_STU(2021)662621)

¹¹UN Women (2023), Accelerating Efforts To Tackle Online And Technology Facilitated Violence Against Women And Girls. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/10/accelerating-efforts-to-tackle-online-and-technology-facilitated-violence-against-women-and-girls>

¹²Ibid.

¹³The Economist Intelligence Unit (2021),

Measuring the Prevalence of Online Violence against Women. <https://onlineviolencewomen.eiu.com/>. Πραγματοποιήθηκε έρευνα σε 45 χώρες (δείγμα 100 απαντήσεων για κάθε χώρα).

¹⁴Ο όρος "*deepfakes*" είναι μια σύντηξη των λέξεων "deep-learning" (που αναφέρεται σε μια μέθοδο τεχνητής νοημοσύνης) και "fake"-ο τελευταίος μπήκε στη δημόσια ορολογία το 2017, όταν ένας δράστης χρησιμοποίησε αυτή την ονομασία στον ιστότοπο Reddit για να αναφερθεί σε εικόνες και βίντεο που παραποίησε με τεχνητή νοημοσύνη για να εισάγει τα πρόσωπα γυναικών διασημοτήτων σε πορνογραφικά βίντεο χωρίς τη συγκατάθεσή τους. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η λέξη επινοήθηκε από έναν δράστη, προκειμένου να αντικατοπτρίζει καλύτερα την οπτική των θυμάτων και τη φεμινιστική οπτική, η EWL προτιμά να χρησιμοποιεί τον όρο "σεξουαλικές ψηφιακές πλαστογραφίες", όπως πρότεινε η Mary Anne Franks, καθηγήτρια στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου George Washington και πρόεδρος και διευθύντρια Νομοθετικής και Τεχνολογικής Πολιτικής της Cyber Civil Rights Initiative, μιας μη κερδοσκοπικής οργάνωσης που έχει ως στόχο την καταπολέμηση της διαδικτυακής κακοποίησης και των διακρίσεων. Ωστόσο, για λόγους σαφήνειας και προκειμένου να σεβαστούμε την αρχική πηγή των πληροφοριών, σε ορισμένες περιπτώσεις διατηρήσαμε στην παρούσα έκθεση την αναφορά σε "*deepfakes*" σε παρένθεση.

¹⁵Υπηρεσία Ερευνών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (EPRS) (2021), *Tackling deepfakes in European policy*. Η μελέτη αναφέρεται σε "μη συναινετικά πορνογραφικά *deepfakes*", ωστόσο, η ΕΕΔΑ προτιμά να χρησιμοποιεί τον όρο

"σεξουαλικές ψηφιακές πλαστογραφίες". [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690039/EPRS_STU\(2021\)690039_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690039/EPRS_STU(2021)690039_EN.pdf)

¹⁶Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (2024), *The Global Risk Report 2024*. https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2024.pdf

¹⁷Ibid. Η μελέτη EPRS (2021) αναφέρεται σε "μη συναινετικά πορνογραφικά *deepfakes*".

¹⁸Patrini, Giorgio (2019), *Mapping the Deepfake Landscape*. Sensity. Η έκθεση αναφέρεται σε "υλικό που απεικονίζει πορνογραφία", ωστόσο η EWL προτιμά να αναφέρεται σε "υλικό που απεικονίζει γυμνό ή σεξουαλικά σαφείς δραστηριότητες". <https://giorgiop.github.io/posts/2018/03/17/mapping-the-deepfake-landscape/>

¹⁹Ibid.

²⁰Υπηρεσία Ερευνών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (EPRS) (2021), *Tackling deepfakes in European policy*. [https://www.europarl.europa.eu/RegDataetudes/STUD/2021/690039/EPRS_STU\(2021\)690039_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegDataetudes/STUD/2021/690039/EPRS_STU(2021)690039_EN.pdf)

²¹Monash Lens (2022), *Sexual assault in the metaverse is part of a bigger problem*. <https://lens.monash.edu/@politics-society/2022/07/22/1384871/sexual-assault-in-the-metaverse-theres-nothing-virtual-about-it>

²²Πληροφορίες που παρέχονται από εκπρόσωπο της DG Connect (συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε στις 16.02.2024).

²³Rothermel, A.-K. (2023), The role of evidence-based misogyny in antifeminist online communities of the 'manosphere'. *Big Data & Society*, 10(1). <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/20539517221145671>

²⁴Baron & Straus (1984), στο Mary Anne Layden. Πορνογραφία και βία: μια νέα ματιά στην έρευνα, 2009. https://www.socialcostsofpornography.com/Layden_Pornography_and_Violence.pdf

²⁵UN Women (2023), Accelerating Efforts To Tackle Online And Technology Facilitated Violence Against Women And Girls. https://www.unwomen.org/sites/default/files/2022-10/Accelerating-efforts-to-tackle-online-and-technology-facilitated-violence-against-women-and-girls-en_0.pdf

²⁶Hicks, J. (2021), Global evidence on the prevalence and impact of online gender-based violence (OGBV).

²⁷The Economist Intelligence Unit (2021), Measuring the Prevalence of Online Violence against Women. <https://onlineviolencewomen.eiu.com/> Πραγματοποιήθηκε έρευνα σε 45 χώρες (δείγμα 100 απαντήσεων για κάθε χώρα). https://opendocs.ids.ac.uk/articles/report/Global_Evidence_on_the_Prevalence_and_Impact_of_Online_Gender-based_Violence_OGBV_/26428096?file=48181987

²⁸FRA (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης) (2014), Βία κατά των γυναικών: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο. <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main->

[results-report](#)

²⁹FRA (2021), Εγκληματικότητα, ασφάλεια και δικαιώματα των θυμάτων - Έρευνα για τα θεμελιώδη δικαιώματα. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-crime-safety-victims-rights_en.pdf

³⁰HateAid (2021), Απεριόριστο μίσος στο διαδίκτυο - Δραματική κατάσταση σε όλη την Ευρώπη. https://hateaid.org/wp-content/uploads/2022/04/HateAid-Report-2021_EN.pdf

³¹Ibid.

³²Bumble (2023), Bumble Backs Law to Ban Cyberflashing in 27 Countries. <https://bumble.com/en/the-buzz/bumble-backs-law-to-ban-cyberflashing-27-countries-eu-europe>

³³Ipsos (2021), Les Français et le cyberharcèlement Ampleur du phénomène, conséquences, préoccupations et idées reçues. <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2021-12/Enquete%20Ipsos-Meetic.pdf>

³⁴FRA (2023), Online content moderation current challenges in detecting hate speech. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2023-online-content-moderation_en.pdf

³⁵Pew Research Centre, (2021), Η κατάσταση της διαδικτυακής παρενόχλησης. <https://www.pewresearch.org/internet/2021/01/13/the-state-of-online-harassment/>

³⁶GREVIO (2021), Γενική σύσταση αριθ. 1 για την ψηφιακή διάσταση της βίας κατά

των γυναικών, Συμβούλιο της Ευρώπης, Στρασβούργο <https://rm.coe.int/%20grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147>

³⁷Η παγκόσμια σύμπραξη (2023), η τεχνολογικά υποβοηθούμενη έμφυλη βία: Προκαταρκτική ανάλυση τοπίου. <https://www.gov.uk/government/publications/technology-facilitated-gender-based-violence-preliminary-landscape-analysis>

³⁸UNESCO (2020), Online violence against women journalists: a global snapshot of incidence and impacts. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375136>

³⁹Ibid.

⁴⁰Henry, N., McGlynn, C. ve diğerleri (2020), Image-based Sexual Abuse, A Study on the Causes and Consequences of Non-consensual Nude or Sexual Imagery. <https://www.routledge.com/Image-based-Sexual-Abuse-A-Study-on-the-Causes-and-Consequences-of-Non-consensual-Nude-or-Sexual-Imagery/Henry-McGlynn-Flynn-Johnson-Powell-Scott/p/book/9780367524401>

⁴¹Ομάδα εμπειρογνομόνων του ΟΗΕ (2023), Βία κατά των γυναικών που διευκολύνεται από την τεχνολογία: 15-16 Νοεμβρίου 2022, Νέα Υόρκη, ΗΠΑ. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2023/03/expert-group-meeting-report-technology-facilitated-violence-against-women>

⁴²Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Πληθυσμό (UNFPA) (2021), Making all spaces safe Technology-facilitated Gender-based Violence. <https://www.unfpa.org/publications/>

[technology-facilitated-gender-based-violence-making-all-spaces-safe](https://rm.coe.int/%20grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147)

⁴³Ibid.

⁴⁴Το Ευρωπαϊκό Φιλελεύθερο Φόρουμ (2021), Η βία κατά των γυναικών στην ευρωπαϊκή πολιτική. https://liberalforum.eu/wp-content/uploads/2022/01/violence-against-women-in-european-politics_final.pdf

⁴⁵Posetti J., et AL. (2021). Η ψύξη: Παγκόσμιες τάσεις στη διαδικτυακή βία κατά των γυναικών δημοσιογράφων. Έγγραφο συζήτησης για την έρευνα της UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377223/PDF/377223eng.pdf.multi>

⁴⁶Συμβούλιο της Ευρώπης, Σύμβαση για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης). <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=210>

⁴⁷Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2023), Προσχώρηση της ΕΕ στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/739323/EPRS_ATA\(2023\)739323_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/739323/EPRS_ATA(2023)739323_EN.pdf)

⁴⁸Βουλγαρία, Τσεχία, Ουγγαρία, Λιθουανία και Σλοβακία.

⁴⁹GREVIO (2021), Γενική σύσταση αριθ. 1 για την ψηφιακή διάσταση της βίας κατά των γυναικών, Συμβούλιο της Ευρώπης, Στρασβούργο. <https://rm.coe.int/%20grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147>

⁵⁰Οδηγία 2024/1385 για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας.

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AL_202401385

⁵¹Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2024), Βία κατά των γυναικών: Συμβούλιο και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καταλήγουν σε συμφωνία για το δίκαιο της ΕΕ. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/02/06/violence-against-women-council-and-european-parliament-reach-deal-on-eu-law/>

⁵²Rigotti, C. and Al. (2023), Προς ένα ποινικό δίκαιο της ΕΕ για τη βία κατά των γυναικών: Οι φιλοδοξίες και οι περιορισμοί της πρότασης της Επιτροπής για την ποινικοποίηση της σεξουαλικής κακοποίησης με βάση την εικόνα. Δημοσιεύθηκε στο: New Journal of European Criminal Law. <https://cris.vub.be/ws/portalfiles/portal/92354738/20322844221140713.pdf>

⁵³EWL (2023), Προτεραιότητες για τους τριλόγους: Ο βιασμός πρέπει να καταστεί αδίκημα στο πλαίσιο της οδηγίας για τη βία κατά των γυναικών. <https://www.womenlobby.org/EWL-Priorities-for-the-interinstitutional-negotiations?lang=en>

⁵⁴Ibid.

⁵⁵Ibid.

⁵⁶Κανονισμός (ΕΕ) 2022/2065 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 2022, για την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/31/ΕΚ (Πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες) <https://eur-lex.europa.>

[eu/legal-content/EN/](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/)

⁵⁷Καθηγήτρια Clare McGlynn (2022), Σεξουαλική κακοποίηση με βάση την εικόνα, πλατφόρμες πορνογραφίας και ο νόμος για τις ψηφιακές υπηρεσίες. <https://hateaid.org/wp-content/uploads/2022/04/ImageBasedAbuse-and-DSA-Expert-Opinion-McGlynn-and-Woods-17-Jan-2022.pdf>

⁵⁸Αυτές οι υποκατηγορίες αντιστοιχούν στις μορφές του βιογραφικού σημειώματος που μπορούν να αναφερθούν από τους χρήστες, όπως: διαδικτυακή παρακολούθηση, διαδικτυακή παρενόχληση, διαδικτυακή αναλαμπή, μίσος, μη συναινετικές εικόνες κ.λπ.

⁵⁹Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2023), Η Επιτροπή ορίζει τη δεύτερη ομάδα πολύ μεγάλων διαδικτυακών πλατφορμών βάσει της Πράξης για τις ψηφιακές υπηρεσίες. https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-designates-second-set-very-large-online-platforms-under-digital-services-actTXT/?toc=OJ%3AL%3A2022%3A277%3ATOC&uri=uriserv%3AOJ.L_.2022.277.01.0001.01.ENG

⁶⁰Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1689 για τη θέσπιση εναρμονισμένων κανόνων σχετικά με την τεχνητή νοημοσύνη (νόμος για την τεχνητή νοημοσύνη). <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>

⁶¹Συνέντευξη με εκπρόσωπο της DG Connect που πραγματοποιήθηκε στις 16.02.2024.

⁶²Οδηγία 2012/29/ΕΕ για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων της εγκληματικότητας. <https://>

eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32012L0029

⁶³Οδηγία 2011/36/ΕΕ για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και την προστασία των θυμάτων της. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32011L0036>

⁶⁴Ibid.

⁶⁵Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>

⁶⁶EIGE (Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων) (2022), Combating cyber violence against women and girls, Vilnius.

⁶⁷Συμβούλιο της Ευρώπης (2022), Δεν υπάρχει χώρος για τη βία κατά των γυναικών και των κοριτσιών στον ψηφιακό κόσμο. <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/no-space-for-violence-against-women-and-girls-in-the-digital-world>

⁶⁸Panorama Global (2023), ΔΕΝ ΣΥΝΑΙΝΕΣΤΗΚΑ: A Global Landscape Report on Image-Based Sexual Abuse, Prepared by: The Image-Based Sexual Abuse Initiative. <https://assets-global.website-files>.

⁶⁹Κοινοβούλιο του Ηνωμένου Βασιλείου, Βιβλιοθήκη της Βουλής των Κοινοτήτων, Νομοσχέδιο για την ασφάλεια στο διαδίκτυο:

πρόοδος του νομοσχεδίου.

<https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9579/>

⁷⁰Συμβούλιο της Ευρώπης (2022), Η ψηφιακή διάσταση της βίας κατά των γυναικών όπως αντιμετωπίζεται από τους επτά μηχανισμούς της πλατφόρμας EDVAW. <https://rm.coe.int/thematic-report-on-the-digital-dimension-of-violence-against-women-as-/1680a933ae>

⁷¹Institut pour l'égalité des femmes et des hommes, Plainte au pénal contre Twitter pour la distribution non-consensuelle d'images intimes | Institut pour l'égalité des femmes et des hommes. https://igvm-iefh.belgium.be/fr/actualite/plainte_au_penal_contre_twitter_pour_la_distribution_non_consensuelle_dimages

⁷²Naffi, N. et Al. (2023), Empowering Youth to Combat Malicious *Deepfakes* and Disinformation: An Experiential and Reflective Learning Experience Informed by Personal Construct Theory, Journal of Constructivist Psychology. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10720537.2023.2294314>

⁷³Panorama Global, The Reclaim Coalition. Τελευταία πρόσβαση τον Μάιο 2024. <https://www.panoramaglobal.org/reclaim>

⁷⁴Inach, #StopFisha. Τελευταία πρόσβαση τον Μάιο 2024. <https://www.inach.net/stopfisha/#:~:text=Created%20in%20April%202020%20during%20the%20quarantine%2C%20the,gi-ven%20to%20the%20practice%20of%20disseminating%20intimate%20content.>

⁷⁵Συμβούλιο της Ευρώπης (2022), Η ψηφιακή διάσταση της βίας κατά των γυναικών όπως αντιμετωπίζεται από τους επτά μηχανισμούς της πλατφόρμας EDVAW. <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/edvaw-platform>

⁷⁶StopNCII, Σχετικά με εμάς. Τελευταία πρόσβαση Μάιος 2024.

<https://stopncii.org/about-us/>

⁷⁷EIGE (2022), Καταπολέμηση της βίας στον κυβερνοχώρο κατά των γυναικών και των κοριτσιών. https://eige.europa.eu/gender-based-violence/cyber-violence-against-women?language_content_entity=en

⁷⁸Η σημασία της πρόληψης τονίστηκε από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς που συμμετείχαν στις διαβουλεύσεις (βλ. παράρτημα II της πλήρους έκθεσης).

⁷⁹EWL (2020), Φεμινιστική σεξουαλική εκπαίδευση.

https://www.womenlobby.org/IMG/pdf/lef_sexeduc_web.pdf